

Stanowisko dwulistnika muszowego *Ophrys muscifera* w Tatrach

Dwulistnik muszy *Ophrys muscifera* należy do rodziny storczykowatych *Orchidaceae*. Kwiat tego gatunku nie ma ostrogi, zewnętrzne działki okwiatu są zielonawe, eliptyczne, szeroko rozpostarte, działki wewnętrzne purpurowoczerwone, nitkowate. Warzka jest głęboko rozcięta na trzy części, z czworoboczną, niebieskawą plamą pośrodku. Kwiaty zebrane są w luźne 2—20-kwiatowe jednostronne grono (Szafer i in. 1988).

Storczyk ten posiada interesującą biologię kwitnienia, mianowicie kwiaty w wyglądzie, rysunku i barwie przypominają owada — co znalazło odbicie w nazwie rośliny — a ponadto wydzielają atraktanty seksualne zwabiające samce żądłówek. Błonkówki te niekiedy zapylają kwiaty (Kaźmierczakowa, Zarzycki 1993).

Dwulistnik muszy występuje w prawie całej Europie, z wyjątkiem części południowo-wschodniej. Zwarty zasięg występowania obejmuje Europę Środkową i Zachodnią oraz Wyspy Brytyjskie. Pojedyncze stanowiska sięgają na północ po Skandynawię, a na wschód po zachodnią i centralną część Niżu Wschodnioeuropejskiego (Kaźmierczakowa, Zarzycki l.c.).

W Polsce występuje na nielicznych stanowiskach w Pieninach, Tatrach, Wyżynie Małopolskiej i na Lubelszczyźnie (Kaźmierczakowa, Zarzycki l.c.). Takson ten znajduje się na „Liście roślin zagrożonych...” (Zarzycki i in. red. 1992) jako gatunek rzadki (R). Podobnie jak wszystkie storczykowate, objęty jest ochroną całkowitą.

W Tatrach znaleziono go — jak dotąd — w trzech miejscach, a mianowicie: w dolinie Jaworzynki (1050 m n.p.m.), na Nosalu (1035 m n.p.m.) i na Siwiańskich Turniach (1000 m n.p.m.) (Mirek 1990, Kaźmierczakowa, Zarzycki 1993). Nowe stanowisko znajduje się na Łysej Skalce w pobliżu Łysej Polany, na wys. 1030 m n.p.m. Rosnąca tam populacja liczyła w 1994 r. zaledwie kilka osobników. Dwulistnik rośnie w słabo zwartym drzewostanie świerkowym, na południowo-wschodnim stoku o nachyleniu 15—20%, u podnóża skali- stych, wapiennych wychodni, na rędzinie wytworzonej z wapienia. Miejsce, gdzie rośnie storczyk jest dobrze nasłonecznione, ponieważ świerki rosną tam w luźnych grupach, a ich korony nie są zbyt bujne. Sprzyja to również rozwojowi roślinności światłolubnej — oprócz opisywanego gatunku występują: orlik zwyczajny *Aquilegia vulgaris*, posłonek wielkokwiatowy *Helianthemum grandiflorum*, gołki: długostrogowa *Gymnadenia conopsea* i wonna *G. odoratissima*, storczyca górską *Traunsteinera globosa*, ozorka zielona *Coeloglossum viride*, jarzab mączny *Sorbus aria*, mokrzyca Kitaibela *Minuartia kitai-belii*, stokrotnica górską *Bellidiastrum michelii*, trzcinnik pstry *Cal-*

magrostis varia, turzyca zawsze zielona *Carex sempervirens*, pierwiosnka lyszczak *Primula auricula*, sesleria tatrzańska *Sesleria tatrae*, kosatka kielichowa *Tofieldia calyculata*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, oset siny *Carduus glaucus*, pszeniec leśny *Melampyrum sylvaticum*, krzyżownica górską *Polygala brachyptera*, żebrowiec górski *Pleurospermum austriacum*, zerwa kulista *Phyteuma orbiculare*, przewiercień jaskrowaty *Bupleurum ranunculoides*.

Ponieważ dwulistnik muszy jest gatunkiem w Polsce rzadkim, należałoby prowadzić dalsze obserwacje i kontrolę stanu populacji na Łysej Skalce.

Grzegorz Piątek, Grzegorz Voncina

PIŚMIENNICTWO

Mirek Z. 1990. Występowanie dwulistnika muszego *Ophrys insectifera* w Tatrzańskim Parku Narodowym. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 46, 1: 57—62.

Kaźmierczakowa R., Zarzycki K. 1993. *Ophrys insectifera* L. (*O. muscifera* Hudson) — dwulistnik muszy. W: *Polska czerwona księga roślin* (red. Zarzycki K., Kaźmierczakowa R.). Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

Radwańska-Paryska Z. 1981. *Notatki florystyczne z Tatr i Podtatrza*. *Fragm. Flor. et Geobot.* 27 (3).

Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1988. *Rośliny polskie*. PWN, Warszawa.

Zarzycki K. 1981. *Rośliny naczyniowe Pienin*. PWN, Warszawa—Kraków.

Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z. (red.) 1992. *Lista roślin zagrożonych w Polsce*. Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

Stanowisko storzana bezlistnego *Epipogium aphyllum* w Pieninach

Storzan bezlistny *Epipogium aphyllum* należy do rodziny storczykowatych *Orchidaceae*. Jest saprofitem rosnącym w wilgotnych, cieniastych lasach. Z pozbawionego korzeni kłącza, paciorkowato przewężonego, wyrastają rozłogi i bezzieleniowa jasnorożowa łodyga (Nowak 1979). Kwiaty barwy białawej lub żółtawej zebrane są w 1—8-kwiatowe grono. W środkowej łacie warżki widoczne są cztery szeregi czerwonych brodawek, ostroga jest fioletowa, zalążnia żółta, nie